

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Sonja Roberta Sedin

**SUURTE LOGISTIKAETTEVÕTETE NING
AUDIITORETTEVÕTETE SPETSIALISTIDE
ENESEHINNANGULINE VALMISOLEK ÄRIÜHINGUTE
KESTLIKKUSE ARUANDLUSE DIREKTIIVIKS (CSRD)**

Bakalaureusetöö

Õppekava Ärindus, peeriala Logistika ja tarneahel

Juhendaja: Merle Ojasoo, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 7012 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Sonja Roberta Sedin .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 206131TABB

Üliõpilase e-posti aadress: sonjarsedin@gmail.com

Juhendaja: Merle Ojasoo, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....
(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: ...

Lubatud kaitsmisele

.....
(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE OSA.....	8
1.1. Jätkusuutlikkus ja säästev areng Euroopas ja Eestis	8
1.1.1. Areng Euroopas.....	10
1.1.2. Areng Eestis	12
1.2. ESG printsiibid & CSRD direktiiv.....	14
1.2.1 ESG printsiibid.....	14
1.2.2. CSRD direktiiv	15
2. METOODIKA	19
2.1. Uurimisprobleemi taust	19
2.2. Metoodiline lähenemine ja valim.....	20
3. TULEMUSED	24
3.1 CF&S Estonia ASi spetsialistide vastuste analüüs ja järeldused	24
3.2 Ernst & Young Baltic AS audiitorite vastuste analüüs ja järeldused	26
3.4 Arutelu ja ettepanekud.....	29
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	34
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	37
LISAD.....	41
Lisa 1. Intervjuu kava.....	41
Lisa 2. Transkriptsioonid intervjuudest <i>Google Drive</i> lingina	42
Lisa 3. Lihtlitsents.....	43

LÜHIKOKKUVÕTE

Jätkusuutlikkuse sõnaga puutuvad kokku või on vähemalt kuulnud kõik inimesed, kuid paljud ei tea, mida see tähendab ettevõtete jaoks. Mitmeid aastaid on suurettevõtted võinud esitada jätkusuutlikuse aruandeid, kuid 2024. aastast alates hakkab kehtima börsil tegutsevate ja ka suurettevõtete jaoks uus CSRD direktiiv, mille alusel on vaja esitada ettevõtetele oma tegevusel põhineva jätkusuutlikkuse taseme määramiseks uuenenud raportit.

Uurimistöö probleem seisneb selles, et nii logistika- kui ka audiitorettevõtetes töötavate spetsialistide seas on tänasel päeval pigem vähene teadlikkus 2024. aastal kehtima hakkava CSRD aruandluse kohta.

Uuringu läbiviimiseks intervjueris töö autor kolme logistikaettevõtte spetsialisti ning kolme tunnustatud audiitorettevõtte audiitorit. Intervjuudest moodustas autor transkriptsioonid, mida analüüsis hiljem kasutades juhtumiülest meetodit. Valimisse sattusid isikud, kes kõik töötavad nii logistikaettevõttes kui ka audiitorettevõttes ehk nende kokkupuude antud temaga võib olla kohati kattuv kui ka erinev.

Intervjuud kinnitasid teema uudsust ning, et enesehinnanguline valmidustase on tänasel päeval nii audiitorite kui ka logistikaettevõtte spetsialistide intervjuu põhjal suhteliselt madal. Siiski on võimalik väita, et audiitorite valmisolek on hetkel veel kordades kõrgem kui logistikaettevõtte spetsialistidel. See tuleneb asjaolust, et audiitorid peavad olema valmis auditeerima antud raporteid juba 2024.aastal, kuid suured logistikaettevõtted hakkavad koostama aruannet alles 2024. aasta kohta ehk raport valmib 2025. aastal.

Uuritav teema on kindlasti väga aktuaalne ning annab põhjust ka tulevaste uuringute läbiviimiseks, et näha, kas olukord nii jätkusuutlikkuse raportite esitamise kui ka auditeerimise vaatepunktist on paranenud või muutunud. Lõputöö tulemused kindlasti ei anna nii logistikaettevõtete kui ka audiitorite ettevalmistuse tasemest ühtset definitsiooni, kuid võivad anda motivatsiooni selle otsimist jätkata.

Võtmesõnad: jätkusuutlikkus, jätkusuutlik areng, logistika, audit, CSRD direktiiv

SISSEJUHATUS

Arvestades inimtegevuse märkimisväärsed mõju keskkonnale on jätkusuutlikkus muutunud viimastel aastatel üha olulisemaks ja aktuaalsemaks ülemaailmseks probleem teemaks. Sellest on saanud kriitiline valdkond, millega tuleb tegeleda, et tagada praeguse põlvkonna vajaduste rahuldamine ilma, et see ohustaks tulevaste põlvkondade võimet nende vajadusi rahuldada. Sellest tulenevalt tähendab ka säästev areng mõtteviisi, mis rahuldab praeguse generatsiooni vajadusi ja püüdlusi, seadmata seejuures ohtu tulevaste generatsioonide analoogseid huve.

Kui üldisemat jätkusuutlikuse vaadet kitsendada ning süveneda Euroopa Liidule, siis on Euroopa olnud säästva arengu edendamisel alati esirinnas ning aastate on välja töötatud tervikliku säästva arengu strateegia, mis hõlmab mitmeid poliitikavaldkondi, mille eesmärk on saavutada majanduskasv, keskkonnakaitse ning parandada ka sotsiaalseid probleeme kõikides liikmesriikides.

Ka Eesti on teinud märkimisväärsed edusamme säästva arengu edendamisel. Eesti valitsus on seadnud ambitsioonikad eesmärgid näiteks kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks ja taastuvenergia osakaalu suurendamiseks riigi energiaallikate hulgas. Selle aluseks on loomulikult rakendatud ka mitmeid säästva arengu edendamisele suunatud poliitika nagu näiteks „Eesti 2035”, mis on riigi pikaajaline arengustrateegia. Selle eesmärgiks on kasvatada ja toetada inimeste heaolu nii, et Eesti oleks ka 2035.aastal suurepärase paik elamiseks ja töötamiseks. Tänu antud strateegiale on võimalik anda erinevate poliitikakujundajatele ja otsustajatele ühtne suund. (Vabariigi Valitsus, 2021)

Keskkonna- ja jätkusuutlikkuse taseme edendamiseks loodi 1972. aastal ÜRO Keskkonnaprogramm (UNEP), mis koostöös Euroopa riikide valitsustega on loonud mitmeid direktiive selleks, et arendada ja hinnata nii riikide kui suurettevõtete tasemel üleüldist jätkusuutlikkuse taset ning ka selle raporteerimist. Raporteerimine on oluline just selle jaoks, et oleks võimalik hinnata ettevõtteid, mitte ainult nende finantsilise taseme järgi vaid ka keskkonnasäästlikkuse tasemel. Ühendades jätkusuutlikkuse ning selle raporteerimise eeskirjad,

uuribki töö autor erinevate suurte logistika- ning audiitorettevõtete spetsialistide enesehinnangulist valmisolekut uut CSRD direktiivil põhinevat raportit nii esitada kui ka hinnata. (Kurrer, 2022)

Lõputöö teoreetilises osas annab autor ülevaate, kuidas on alanud ning kulmineerunud jätkusuutlikkuse liikumine läbi ajaloo ning milliseid direktiive on jätkusuutlikkuse taseme hindamiseks kasutusele võetud. Lisaks annab autor täpsema ülevaate ka kahest jätkusuutlikkuse raportiga seotud alusest, millest esimene, ESG printsiip, on olnud aastaid jätkusuutlikkuse aruannete esitamise alustalaks ning teine CSRD direktiiv, mis hakkab kehtima 2024. aastast ning põhineb suuresti eelnimetatud printsiibil kui ka varasematel mitte-finantsilistel aruannetel.

Uurimisprobleemiks antud töö puhul on nii logistika- kui ka audiitorettevõtetes töötavate spetsialistide vähene teadlikkus 2024. aastal kehtima hakkava CSRD aruandlusega seotud kohustustest.

Käesolev uurimistöo keskendub äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi ehk CSRD teadlikkuse kaardistamisele suurte logistika- ning audiitorettevõtete spetsialistide näitel. Uuringu eesmärk on välja selgitada suurte logistika- ning audiitorettevõtete spetsialistide enese hinnangul põhinev valmisolek CSRD aruandluseks. Uuringu viib läbi autor ettevõtete CF&S Estonia ning Ernst&Young Baltic AS näitel.

Eesmärgi saavutamiseks püstitab autor järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on logistika ja ekspedeerimisfirma võtmetöötajate teadlikkus ESG-st ja äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivist (CSRD)?
2. Kuidas valmistuvad suured logistika/ekspedeerimisettevõtted 2024/2025. aastal kohustuslikuks muutuva jätkusuutlikkuse raporti esitamiseks?
3. Kuidas valmistuvad audiitorid ette jätkusuutlikkuse raportite auditeerimiseks?

Töö uurimisküsimusele vastuse saamiseks viis autor läbi intervjuud logistikaettevõtte CF&S Estonia AS ning audiitorettevõtte Ernst & Young Baltic AS töötajatega, uurimaks nende enesehinnangul põhinevat valmisolekut uuel direktiivil põhineva aruandluse esitamise ja auditeerimisega. Intervjuud olid koostatud poolstruktureeritud vormis teema uudsuse tõttu. Samuti andis poolstruktureeritud vorm vabaduse uurida mõningaid teemasid ning probleemkohti rohkem süvitsi või orgaaniliselt liikuda hoopis varem avastamata teemade poole. Metoodika peatükis kirjeldab autor uurimisprobleemi püstitust, uurimisprobleemi tausta, sisendi analüüsimeetodi

valikut ning valimigrupi moodustamist. Tulemuste peatükis esitleb töö autor analüüsi koos olulisemate järeldustega ning lisab omapoolsed ettepanekud.

Käesolev töö võib olla kasulik ettevõtete omanikele, kellel on kohustus esitada CSRD direktiivil põhinevat aruannet, selleks et lugeda, milline on nii ettevõtete spetsialistide kui ka audiitorite ettevalmidustase antud raporti esitamiseks kui ka kontrollimiseks. Kindlasti ei saa paari spetsialisti enesehinnangulist valmidusastet üldistada kogu asutusele, kuid mingi kujutluse see siiski loob.

Autor avaldab suurt tänu kõigile intervjueeritavatele, kes pühendasid oma hindamatut aega selleks, et aidata autori uurimistöö eesmärki täita ja uuringus osaleda.

1. TEOREETILINE OSA

1.1. Jätkusuutlikkus ja säästev areng Euroopas ja Eestis

Jätkusuutlikkus on tegevuse või süsteemi võime rahuldada praeguseid vajadusi, ilma et see kahjustaks tulevaste generatsioonide võimet rahuldada omakorda nende vajadusi. Lihtsamalt öeldes on see loodusressursside ja keskkonna säilitamine ja kaitsmine praeguste ja tulevaste põlvkondade hüvanguks. (Tafel, 2021) Jätkusuutlikkus on muutunud üha olulisemaks, kuna maailm seisab silmitsi arvukate keskkonnavalaste ja sotsiaalsete probleemidega, sealhulgas kliimamuutuse, bioloogilise mitmekesisuse vähenemise, saastatuse ja sotsiaalse ebavõrdsuse probleemidega. Vajadus elada säästvalt muutub üha pakilisemaks, sest reostavate ja mittesäästvate tavade tagajärjed muutuvad üha ilmsemaks. (Megan, 2016)

Kõige olulisem on see, et jätkusuutlikkus võimaldab inimestel luua maailma, mis on elamisväärne, õiglane ja jõukas kõigi jaoks. See annab raamistiku majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste vajaduste tasakaalustamiseks ning seeläbi tagab, et kasutame ressursse vastutustundlikult ja eetilisel. Jätkusuutlike tavade kasutuselevõtuga on vähendatud jäätmeid, süsinikujalajälge ning edendatud sotsiaalset õiglust ja võrdsust. (Saveljeva, 2020)

Nii nagu on oluline üldine jätkusuutlikkus, nii on ka oluline selle areng. Jätkusuutlik areng on kontseptsioon, mis ühendab majanduskasvu keskkonnakaitse ja sotsiaalse vastutuse. Selle eesmärk on nagu ka jätkusuutlikuse mõistel - rahuldada praeguse põlvkonna vajadusi, ohustamata tulevaste põlvkondade võimet rahuldada oma vajadusi. (Tafel, 2021)

Säästev areng on mõiste, mis tekkis 20. sajandi lõpus vastusena majanduskasvu ja industrialiseerimise keskkonnamõjude ja sotsiaalsete mõjude kasvavale tunnustamisele. Mõiste võeti esmakordselt kasutusele 1987. aasta aruandes, mille koostas ülemaailmne keskkonna- ja arengukomisjon ning mida tuntakse ka Brundtlandi komisjoni nime all. Aruandes pealkirjaga "Meie ühine tulevik" määratleti säästvat arengut kui "*arengut, mis rahuldab praegused vajadused, ohustamata tulevaste põlvkondade võimet rahuldada oma vajadusi*". (Mensah, 2019)

Brundtlandi komisjon loodi ÜRO poolt 1983. aastal, et käsitleda kasvavat muret majanduskasvu ja arengu keskkonnamõjude pärast. Komisjoni eesistujaks oli Norra endine peaminister Gro Harlem Brundtland, kes tõi kokku eri valdkondade eksperdid, et hinnata ülemaailmseid keskkonnaprobleeme ning arendada säästva arengu poliitikat ja strateegiaid. (Mensah, 2019) Säästva arengu kontseptsiooni on sellest ajast alates võtnud vastu valitsused, organisatsioonid ja üksikisikud kogu maailmas majandusliku ja sotsiaalse arengu juhtpõhimõttena, mis võtab arvesse keskkonnasäästlikkust ja sotsiaalset võrdsust. ÜRO on mänginud juhtivat rolli säästva arengu edendamisel, sealhulgas ka 2015. aastal vastu võetud säästva arengu eesmärkide puhul, milles on sätestatud säästva arengu ülemaailmne tegevuskava aastani 2030. (United Nations, 2015)

Tänapäeval tunnustatakse jätkusuutlikku arengut kui majandusliku ja sotsiaalse arengu põhieesmärki ning seda peetakse oluliseks selliste globaalsete probleemide lahendamiseks nagu kliimamuutus, bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja sotsiaalne ebavõrdsus.

Säästvat arengut seostatakse sageli ÜRO säästva arengu eesmärkidega, mis võeti vastu 2015. aastal maailma liidrite poolt selleks, et muuta maailma jätkusuutlikumaks ning paremaks. Need 17 eesmärki hõlmavad laia temaderingi, alates vaesuse vähendamisest ja soolisest võrdõiguslikkusest kuni puhta energia ja kliimameetmeteni. Ka Eesti on säästva arengu tegevuskavas „Eesti 2035“ välja toonud 17 eesmärki ning lisaks jälgitakse Eestis ka kultuuriruumi elujõulisuse eesmärki, mis tuleneb säästva arengu riiklikust strateegiast „Säästev Eesti 21“. (Riigikantselei, 2023)

Alloleval joonisel (vt Joonis 1) on välja toodud kõik Eestis kehtivad 17 + 1 säästva arengu eesmärki:

Joonis 1. Eesti 17 + 1 säästva arengu eesmärki

Allikas: (Riigikantselei, 2015)

Jätkusuutliku arengu eesmärgid on omavahel seotud ja integreeritud ning nende eesmärk on edendada säästvat arengut kõigis selle mõõtmetes, sealhulgas majanduslikus, sotsiaalses ja keskkonnavalases jätkusuutlikkuses. Kestliku arengu eesmärgid olid kavandatud saavutada 2030. aastaks ning need annavad ühise nägemuse ja teekaardi jätkusuutliku tuleviku kõigi jaoks. (United Nations, 2015)

Säästva arengu kontseptsioonis tunnistatakse, et majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnavalased eesmärgid on omavahel seotud ning neid tuleks järgida tasakaalustatult ja integreeritult. See tähendab taastuvate ressursside kasutamist, jäätmete ja saaste vähendamist ning sotsiaalse kaasatuse ja võrdsuse edendamist. Samuti on jätkusuutlik areng oluline, sest see pakub tuge ja abi meie planeedil ees seisvate probleemidega, nagu kliimamuutused, bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja vaesus, tegelemiseks. Säästva arengu tavadid kasutusele võttes saame luua endale ja tulevastele põlvkondadele vastupidavama, õiglasema ja jätkusuutlikuma tuleviku.

1.1.1. Areng Euroopas

Euroopal on pikk ajalugu säästva arengu edendamisel, alates vajaduste- ja keskkonnakaitse varajasest tunnustamisest. Esimene Euroopa keskkonnapoliitika loodi 1970. aastate alguses pärast mitmeid keskkonnakatastroofe nagu näiteks Minamata lahe katastroof (Kugler, 2022) ja Põhjamere nafta lekked. Sellest ajast alates on Euroopa Liit välja töötanud säästva arengu tervikliku raamistiku, mis hõlmab mitmesuguseid keskkonna- ja sotsiaalpoliitilisi meetmeid ja õigusakte. (Kurrer, 2022)

Euroopa Liidu säästva arengu strateegia võeti esimest korda vastu 2001. aastal ning seda ajakohastati 2006. ja 2020. aastal. Strateegias on sätestatud mitmesugused eesmärgid ja sihid sellistes valdkondades nagu seda on kliimamuutused, bioloogiline mitmekesisus ja sotsiaalne kaasatus. Samuti on selle eesmärk edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ja parandada ressursitõhusust. (*Ibid.*)

Euroopa Liit on võtnud veel lisaks mitmeid meetmeid säästva arengu edendamiseks, sealhulgas taastuvenergia edendamine, hoonete ja seadmete energiatõhususe standardite kehtestamine ning

säästvate transpordisüsteemide arendamine. Samuti on kehtestanud ka eeskirjad jäätmete vähendamiseks ja ringlussevõtu edendamiseks ning bioloogilise mitmekesisuse ja loodusvarade kaitsmiseks. (*Ibid.*)

Viimastel aastatel on tehtud märkimisväärseid edusamme säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Näiteks on EL alates 1990. aastast vähendanud kasvuhoonegaaside heitkoguseid 24% võrra ning taastuenergia osakaal ELi energia lõpptarbimises on kasvanud 6%-lt 2000. aastal 18%-le 2018. aastal. EL on teinud edusamme ka jäätmete vähendamisel ja ressursitõhususe parandamisel, kusjuures ringlussevõtu määr jõudis 2017. aastal 46,2%ni. (Bruyninckx, 2020)

Vaatamata sellele on veel palju teha, et saavutada säästev areng Euroopas ja kogu maailmas, sest siiski seistakse silmitsi mitmete väljakutsetega, nagu kasvav ebavõrdsus, bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja kliimamuutuste mõju. Lisaks töötab Euroopa Liit praegu erinevate algatuste, näiteks Euroopa roheline kokkuleppe kallal, et kiirendada edusamme säästva arengu suunas ning luua jätkusuutlikum ja õiglasem tulevik kõigi jaoks. (European Commission, 2021)

Euroopa riikide jätkusuutliku arengu tulemuslikkus võib erineda sõltuvalt erinevatest teguritest, nagu valitsemine, keskkonnapoliitika, sotsiaalsed ja majanduslikud tingimused ning ressursside olemasolu. 2022. aasta keskkonna indeksi edetabeli kohaselt kuuluvad järgmised Euroopa riigid maailma 20 parema riigi hulka säästva arengu osas:

1. Taani
2. Soome
3. Malta
4. Luxembourg
5. Sloveenia
6. Austria
7. Šveits
8. Island
9. Madalmaad
10. Prantsusmaa
11. Saksamaa
12. Eesti
13. Läti

14. Horvaatia
15. Slovakkia
16. Tšehhi Vabariik
17. Norra

Need riigid on teinud märkimisväärseid edusamme säästva arengu edendamisel, võttes suuri kohustusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, taastuenergia edendamiseks, ressursitõhususe parandamiseks ning bioloogilise mitmekesisuse ja loodusvarade kaitsmiseks (Environmental Performance Index, 2022)

1.1.2. Areng Eestis

Ka Eesti on viimastel aastatel teinud märkimisväärseid edusamme säästva arengu suunas. Riik on võtnud vastu tervikliku säästva arengu raamistiku, mis hõlmab poliitikat ja strateegiaid sellistes valdkondades nagu energeetika, transport, jäätmekäitlus ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamine. (Keskkonnaministeerium, 2021)

Eesti võttis 2005. aastal vastu oma esimese säästva arengu strateegia „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2010“, milles sätestati rida eesmärke ja sihte sellistes valdkondades nagu kliimamuutused, bioloogiline mitmekesisus ja sotsiaalne kaasatus, kuid see lähtus eelkõige lühiajalistest eesmärkidest, mis vajasisid kindlat täideviimist. Strateegiat ajakohastati 2015. ja 2021. aastal ning selle eesmärk oli edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ja parandada ressursitõhusust. (*Ibid.*)

Pikaajalise keskkonnastrateegia koostamine oli tingitud vajadusest luua üldine raamistik keskkonna valdkonna ning ala valdkondade kooskõlaliseks ja tasakaalustatud arenguks ning selleks, et määratleda üldiseid pikaajalisi põlvkonna üleseid arengueesmärke ja tegutsemisuundasid, mis oleksid samas integreeritud ka teiste valdkondade arengutega. Nii ajakohastati strateegiat veelgi ning selle nimetuseks sai “Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030”. (Vabariigi Valitsus, 2021)

Antud strateegia eesmärgiks on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samal hetkel ka keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjutustest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. (*Ibid.*)

Keskkonnastrateegia põhjal koostati 2030. aastaks ka mitmeid visioone nagu näiteks: „Keskkonnakorralduse funktsioonid on integreerunud kõigisse eluvaldkondadesse ja neid teostavad nii era, avalik kui ka III sektor.“, Inseneria- ja tehnoloogiavaldkonna poolt sisaldas visioon seda, et nii insenerid ja tehnoloogid kui ka muudel erialadel tegutsejad arvestavad oma ettevõtmiste keskkonnamõju juba toote, projekti või protsessi kavandamise faasis. Energeetika valdkonnas kujutati visioonis, et aastal 2030 kasutatakse energia tootmiseks paralleelselt mitmesuguseid tooraineid, mis on lähedalt kättesaadavad, ja uusi keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid. Lisaks on tagatud energiaga varustamise stabiilsus, praegustele energiatoormeliikidele on leitud asendus, kasutusel on uued tehnoloogiad, põlevkivi kasutatakse efektiivsemalt, vähemate jäätmetega. (Riigi Teataja, 2007)

Tegevuskava 2030 elluviimise edukuse kohta on Riigikantselei poolt tänaseks koostatud kaks raportit, millest esimene annab ülevaate olemasolevate süsteemide tutvustamisest (Keskkonnaministeerium, 2016) ja teine kirjeldab 2017-2019. aastal ellu viidud muudatusi (Keskkonnaministeerium, 2020). Tegevuskava eesmärgid toetavad tihedalt ka 2019. aasta lõpus vastu võetud Euroopa Liidu Rohelepet, mille eesmärgiks on saavutada kliimanetraalsus 2050. aastaks. Katrin Kepp tõi oma magistritöös, mis keskendus säästva arengu eesmärkide rakendamise praktikatele Eesti organisatsioonides, välja, et ette võetud eesmärkide seadmisel nähakse palju suuri võimalusi, kuid on kahjuks ka rida takistusi, millega tuleb eesmärkide täitmisel silmitsi seista ja vaeva näha. (Kepp K. 2022)

Keskkonnaministeerium avalikustas 2021. aasta märtsis uue „Keskkonna arengukava 2030“ ehk KEVAD, mille eesmärgiks on toetada Eesti ja Euroopa Liidu pikaajaliste strateegiliste sihtide ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist ning korrastada olemasolevate strateegiliste dokumentide süsteem. 2023. aasta mai kuus avalikustati, et keskkonnavaldkonna arengukava alusel hakatakse koostama ka keskkonnamõju strateegilise hindamise aruannet ehk KSH-d. Keskkonnavaldkonna arengukava KSH läbiviimise eesmärk on tagada Keskkonnavaldkonna arengukava koostamisel ja kehtestamisel oluliste keskkonnaaspektidega arvestamine maksimaalsel võimalikul määral. Samuti on KSH eesmärk Keskkonnavaldkonna arengukava võimalike negatiivsete keskkonnamõjude vähendamine ja positiivsete suurendamine. (Keskkonnaministeerium, 2023)

Eesti, väikese riigina on siiski viimastel aastatel teinud märkimisväärseid edusamme säästva arengu suunas, kuid jätkusuutlikuma ja õiglasema tuleviku saavutamiseks on veel palju teha. Riik seisab silmitsi mitmete probleemidega, nagu kasvav ebavõrdsus, bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ja kliimamuutuste mõju, mille lahendamiseks on vaja teha jätkuvaid jõupingutusi

1.2. ESG printsiibid & CSRD direktiiv

1.2.1 ESG printsiibid

ESG on inglise keelsetest sõnadest koosnev lühend, mis vastab märksõnadele *environmental, social and corporate governance* ning tähendab eesti keelde tõlgituna jätkusuutlikku ja vastutustundlikku lähenemist äri majandamisele keskkonna-, sotsiaal- ja ühingujuhtimise aspektidest lähtudes. ESG käsitleb suuretevõtete ja kontsernide mittefinants- ja mitmekesisust puudutava teabe avalikustamist ja on reguleeriv raamistik, mille eesmärk on edendada Euroopa Liidus tegutsevate ettevõtete säästvat arengut ja sotsiaalset vastutust. (Starks, 2021) ESG printsiibi kohaselt peavad üle 500 töötajaga ettevõtted avalikustama teavet oma keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimistegevuse kohta. (Peterdy, 2023)

Antud teave hõlmab keskkonnakaitse, sotsiaalse vastutuse, inimõiguste, korrupsioonivastase võitluse ja mitmekesisusega seotud poliitikat, riske ja tulemusi. Lisaks peavad ettevõtted avalikustama teavet oma ärimudelite, strateegia ja juhtimise kohta, sealhulgas nende lähenemisviisi jätkusuutlikkuse küsimustele ja selle kohta, kuidas need küsimused on integreeritud nende otsustusprotsessidesse. (*Ibid.*)

ESG-direktiiv on oluline vahend ettevõtete suurema läbipaistvuse ja vastutuse edendamiseks, sest see julgustab neid avalikustama teavet oma ESG-tulemuste kohta, näidates oma pühendumust säästvale arengule ja ettevõtete sotsiaalsele vastutusele. Selline avalikustamine võimaldab sidusrühmadel, näiteks investoritel, tarbijatel ja reguleerivatel asutustel teha teadlikke otsuseid ettevõtte ESG-tulemuste kohta ning teha kindlaks parandamist vajavad valdkonnad ja parimad tavad. (*Ibid.*)

1.2.2. CSRD direktiiv

2022. aasta novembris võttis Euroopa Parlament vastu ettevõtete säästva arengu ehk CSRD aruandluse direktiivi, mis tähendab, et Euroopa Liit laiendab ametlikult jätkusuutlikkuse aruandlust osana oma liikumisest rohelise ja jätkusuutliku majanduse suunas. Uute eeskirjadega, mida suurettevõtted peavad järgima nähakse ette, et rohkem organisatsioone esitavad üksikasjalikumaid aruandeid jätkusuutlikkuse küsimustes, et tugevdada jätkusuutlikke investeringuid. Antud direktiiv on 2014. aastal kehtestatud mitte-finantsaruandluse direktiivi (NFRD) ajakohastatud versioon. (Crabbendam, 2022)

Mitte-finantsaruandluse direktiiv (NFRD) on Euroopa Liidu õigusraamistik, mis nõuab, et teatavad suurettevõtted avalikustaksid oma aastaaruannetes mitte-finantsinformatsiooni. Direktiivi, mis võeti vastu 2014. aastal ja mis jõustus 2017. aastal, kohaldatakse avaliku huvi üksuste suhtes, kus on üle 500 töötaja nagu näiteks börsil noteeritud äriühingud, pangad ja kindlustusseltsid. Direktiivi eesmärk on suurendada suurettevõtete läbipaistvust ja aruandekohustust seoses nende ESG-tulemustega, kuid probleemiks antud direktiivi puhul on olnud, et NFRD raamistik ei näe ette konkreetseid aruandlus standardeid, vaid jätab ettevõtjatele võimaluse määrata oma aruandluse meetodid ise kindlaks. See on viinud selleni, et eri ettevõtted avalikustavad erineval määral teavet jätkusuutlikkuse kohta, mistõttu sidusrühmadel on raske võrrelda ja hinnata ESG-tulemusi. (Euroopa..., 2014)

2021. aasta aprillis tutvustas Euroopa Komisjon esmakordselt CSRD direktiivi ning mis täpsemalt sellega kaasnema hakkab. Alates direktiivi avalikustamisest kuni tänase päevani tehakse väga tihedalt koostööd Euroopa finantsaruandluse nõuanderühmaga ehk EFRAG-ga. EFRAG on sõltumatu erasektori organisatsioon, mis pakub Euroopa Liidu institutsioonidele ja sidusrühmadele eksperditeadmisi finantsaruandluse küsimustes. EFRAGi ülesanne on edendada kvaliteetset finantsaruandlust Euroopas ja aidata kaasa rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite väljatöötamisele. (EFRAG, 2021)

Osana oma rollist CSRD väljatöötamise protsessis on EFRAG loonud projekti töörühma, et anda tehnilist nõu direktiivi alusel nõutava mitte-finantsinformatsiooni sisu ja vormi kohta. Rühm koosneb erinevate sidusrühmade, sealhulgas investorite, ettevõtete ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatest. Spetsialistid nõustavad ka selliste mitte-finantsaruandluse standardite väljatöötamisel, mida ettevõtted kasutavad CSRD kohaselt jätkusuutlikkuse teabe

avalikustamiseks. 2021. aasta märtsis avaldati ka kaks raportit Euroopa Liidu säästva arengu aruandlusstandardite väljatöötamise kohta. (*Ibid.*)

CSRD direktiiv on tihedalt seotud ka ESG printsiipidega, kuna mõlema eesmärk on edendada säästvat arengut ja ettevõtete sotsiaalset vastutust. CSRD direktiiv täiendab NFRD direktiivi, kehtestades ühised aruandlusstandardid, kuid mõlemad põhinevad suuresti ka ESG printsiipidele, hõlbustades juurdepääsu jätkusuutlikkuse teabele ja parandades jätkusuutlikkuse teabe võrreldavust eri ettevõtete vahel. Selline ESG ja CSRD direktiivi ühtlustamine parandab eeldatavasti jätkusuutlikkuse aruandluse kvaliteeti ja järjepidevust, võimaldades sidusrühmadel teha teadlikumaid otsuseid, mis põhinevad ettevõtte ESG tulemuslikkusel. (Ernst & Young Romania, 2022)

2022. aastal vastu võetud CSRD direktiiv ning sellega kohalduv aruandlus hakkab kehtima erinevate suurustega ettevõtetele erinevatel aegadel. Alates 2024. aastast on raporteerimine kohustuslik kõige suurematele ehk avaliku huvi üksused, kellel on üle 500 töötaja ehk börsiettevõtted. Sellest järgneval, 2025. aastal muutub raporteerimine kohustuslikuks suurettevõtetele ning alates 2026. aastast lisandub kohustus ka kõigile börsil noteeritud väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele. (Euronext, 2022)

Aruanne saab olema üheks majandusaasta aruande tegevusaruande osaks, mis tuleb esitada masinloetavas formaadis ning lõpuks peab aruande auditeerima ka sõltumatu audiitor. Esimestel aastatel ei ole kestlikkuse aruande audit sama põhjalik nagu korrapärase iga-aastase majandusaasta aruande finantsauditi puhul, kuid tulevikus muudetakse auditeerimise nõudeid rangemaks. (Soosalu, Kannistu, 2022)

CSRD kohaselt laiendatakse aruandlusnõudeid kõigile suurtele äriühingutele, mis vastavad teatavatele künnistele, sõltumata sellest, kas nad on börsil noteeritud või mitte ja sõltumata nende õiguslikust vormist. (Soosalu, Kannistu, 2022)

Künnise aluseks on vähemalt kahe järgmise kriteeriumi täitmine:

1. Bilansimaht üle 20 miljoni euro
2. Netokäive üle 40 miljoni euro
3. Keskmise töötajate arv majandusaasta jooksul üle 250 inimese

Ettevõtteid hakkab mõjutama aruandlus selle baasil, et raportid peavad olema üksikasjalikumad, hõlmates selliseid küsimusi nagu keskkonna-, sotsiaal- ja inimõigused ning juhtimisega seotud tegurid. (Soosalu, Kannistu, 2022) Teabe parem kättesaadavus on samuti osa uuest direktiivist ja ettevõtted peavad tagama, et nende teave jõuab digitaalsesse avatud juurdepääsuga andmebaasi. (Crabbendam, 2022)

Ettevõtted peavad avaldama oma teabe ettevõtte juhtimisaruannete eraldi osas, mis tavaliselt on lisatud aastaaruandesse. Aruanded peavad hõlmama järgmist:

- Keskkonnaküsimused - sealhulgas teaduspõhised eesmärgid, ELi taksonoomia ja kliimarisikidega seotud aruandlus.
- Sotsiaalküsimused ja töötajate kohtlemine.
- Inimõiguste austamine.
- Korruptsiooni- ja altkäemaksuvastane võitlus.
- Mitmekesisus ettevõtete juhatustes (vanuse, soo, hariduse ja kutsealase tausta osas).

(Crabbendam, 2022)

Oluline on aruande puhul ka see, et ettevõtete poolt esitatav teave peab olema nii kvalitatiivne kui ka kvantitatiivne selleks, et oleks võimalik tulemusi ettevõtete vahel ettaantud nõuete alusel võrrelda. Lisaks peab olema analüüsitava osa, mis on tagasiulatuva ja ka tulevikku suunatud, selleks, et ettevõtted kajastaksid, mida nad kavatsevad muuta edaspidistel aastatel, et tõsta ettevõtte jätkusuutlikkuse taset. Tulevikku suunatud ettepanekute puhul peavad ettevõtted aruandes ka välja tooma oma ettevõtte jätkusuutliku tegevusega seotud eesmärgid ning tegevuskava lühikeses, keskmises ja pikas perspektiivis. (Crabbendam, 2022)

CSRD sisaldab ka kohustuslikku kinnitust aruandluse kohta, mille annab sõltumatu kinnitusteenuse osutaja ehk audiitor jätkusuutliku aruandluse standardite alusel. Sellega tagatakse, et teave on täpne ja usaldusväärne. (Soosalu, Kannistu, 2022)

Antud auditeerimisstandardeid töötab samuti välja Euroopa finantsaruandluse nõuanderühm (EFRAG), millele lisandub tehnilist nõu teistelt Euroopa asutustelt. Standardid kujundatakse vastavalt ELi poliitikale, kuid neid võetakse arvesse ka ülemaailmsetes algatustes. Esimest standardite kogumit on oodata alates juunist 2023. (Crabbendam, 2022)

Euroopa Komisjoni sõnul on CSRD eesmärk vähendada ettevõtete aruandlus kulusid keskpikas ja pikas perspektiivis. Samuti on komisjoni poolt öelnud, et kuigi esialgu võivad kulud suureneda, "enamik ettevõtteid seisab niikuinii silmitsi kulude suurenemisega, sest investorite ja teiste sidusrühmade nõudlus ettevõtete jätkusuutlikkuse kohta suureneb". (*Ibid.*)

2. METOODIKA

2.1. Uurimisprobleemi taust

CSRD direktiiv võeti Euroopa Parlamendis esmakordselt arutlusele 2021. aasta aprilli kuus, kui see toodi välja Euroopa Komisjoni poolt. Direktiiv jõustus 2022. aasta novembris ning seetõttu on kõik börsiettevõtted kohustatud alates 2024. aastast esitama lisaks tavapärasele finantsaruandlusele ka äriühingute kestlikkuse aruannet. Suurtele ettevõtetele hakkab kohustus kehtima alates 2025. aastast.

Tegemist on niivõrd uue direktiiviga ning kuna hetkel ei ole veel ühtegi kestlikkuse aruannet esitatud ega ka auditeeritud, siis on töö autoril mitmeid küsimusi selle kohta, kuidas valmistavad ennast ette suurte logistikaettevõtete logistikud ning finantsjuhid, milline on nende enesehinnanguline ettevalmistuse tase ning kuidas see mõjutab nende tööd. Samad küsimused on töö autoril ka ühe kõrgelt hinnatud audiitorettevõtte audiitoritele.

Antud teema valik on tihedalt seotud ka sellega, et töö autor on ise igapäevaselt seotud auditi valdkonnaga ning ka logistika erialane praktika läbiti töö autori poolt samas suures logistikaettevõttes, mille spetsialistide valmisolekut kaardistatakse.

Uurimisprobleemi taustast tulenevalt seisnevad töö autori uurimisprobleemid selles, et nii logistika- kui ka audiitorettevõtetes töötavate spetsialistide seas on tänasel päeval üpris vähene teadlikkus 2024. aastal kehtima hakkava CSRD aruandluse ning sellega kaasnevate kohustuste kohta. Samuti ei ole antud teema kohta varasemalt läbi viidud ühtegi sarnast uuringut või teadustööd, mistõttu tundus antud teema teadlikkuse ja valmisoleku kaardistamine vägagi vajalik.

Töö autor viis läbi intervjuud kahe ettevõttega, ühe logistikaettevõtte CF&S Estonia AS-i spetsialistidega ning audiitorettevõtte Ernst & Young Baltic ASi audiitoritega. CF&S Estonia - AS-i puhul on tegemist logistikaettevõttega, mille peamiseks tegevusalaks on veoste

ekspedeerimine. Ettevõtte vastab kahele suurettevõtte nõudele, milleks on – bilansimaht üle 20 miljoni euro ning netokäive üle 40 miljoni euro. Seetõttu kvalifitseerus antud ettevõtte töö autori uurimisvalimisse.

Teine pool kestlikkuse aruandest on selle raporteerimine ning seetõttu võttis töö autor ühendust ühe maailma suurima audiitorettevõtte Ernst & Young'i Eesti filiaali audiitoritega, selleks, et teada saada, milline on nende enesehinnanguline valmisolek auditeerimiseks ning kuidas nad kestlikkuse aruannete auditeerimiseks valmistuvad.

2.2 Metoodiline lähenemine ja valim

Töö autor kasutas antud uurimistöö eesmärgi saavutamiseks kvalitatiivset uurimismeetodit. Selleks, et uurida, milline on suurte logistika- ning audiitorettevõtete spetsialistide enesehinnanguline valmisolek äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi esitamiseks ja hindamiseks, viis autor läbi poolstruktureeritud intervjuud nii logistikaspetsialistide kui ka audiitoritega.

Poolstruktureeritud intervjuu tundus autori jaoks kõige sobivam intervjuu meetodi valik, kuna see võimaldas autoril, kui intervjuu läbiviijal vestlust orgaanilisemalt juhtida ning vestluse käigus tekkinud uusi teemasid ka avastada.

CSRD direktiiv on veel niivõrd uus õigusakt ja kuna seadusega ei ole veel kindlaks määratud, millised direktiivi osad Eesti seadustiku alusel kehtima hakkavad, siis on audiitorite jaoks hetkel justkui üle-üldise informatsiooni kogumise periood. See on vajalik just selleks, et audiitoritel oleks võimalik teemaga võimalikult hästi ja sügavuti tutvuda ning end kurssi viia.

Logistikaettevõttes töötavate spetsialistide jaoks on antud teema veel ilmselt tundmatu või väga vähese teadlikkusega maa. Seetõttu oli ka läbiviidud intervjuude kulg ja vestlused erinevad ning teadlikkuse ja enesehinnangulise valmisoleku tase väga kõikum. Semistruktureeritud intervjuude puhul on lubatud ka küsimuste järjekorda muuta ning see osutus tähtsaks omaduseks ka intervjuude läbiviimise puhul. (Kalmus, Masso, 2015) Nii said intervjuueeritavad tunda ennast vabamalt ja väljendada julgelt oma mõtteid, ideid, lugusid, ilma kindla struktuuri surveta.

Tuginedes teoreetilistele allikatele moodustas töö autor intervjuu edukaks läbiviimiseks ka kava (vt Lisa 1), mis aitas vestluse käigus jälgida, mis teemad on juba läbi arutatud ning kas mõni oluline info kild jäi küsimata. Intervjuu kavas olevad küsimused moodustas autor uurimisprobleemi teemast lähtuvalt. Küsimused, mis uurisid teema olulisust ning arusaamade erinevuste olemasolu annavad autorile intervjuu alguses aimu, kas uuritav probleem vajab üldse uurimist ning milline on enesehinnangul põhinev valmisolek logistikaspetsialistide ning audiitorite seas. (Kalmus, Masso, 2015)

Üldiselt ei osutunud probleemiks, kui kõikidele küsimustele vastuseid ei saanud, sest vestlused olid juba vaatamata sellele väga põhjalikud. Intervjuud audiitoritega kestsid tavaliselt 20-30 minutit ning võtsid aset platvormil Microsoft Teams. Logistikaspetsialistidega läbi viidud intervjuud toimusid telefoni teel ja kestsid keskmiselt 4 minutit, sest CSRD direktiivist ning sellega kaasnevast aruandlusest teati väga vähesel määral. Lisaks viidi üks väga lühike vestlus läbi ka telefoni teel. Kõik peale ühe intervjuu salvestati diktofoniga hilisemaks analüüsiks ning transkriptsiooni moodustamiseks, kuid eelnevalt mainitud lühike telefonivestlus jäi salvestamisest välja, sest vastus üleüldiselt teemale oli väga lühike ja raamides: „Ei tea, aega veel ette valmistuda on. Hetkel me sellega ei tegele“.

Uurimistöö eesmärk on uurida suurte logistika- ning audiitorettevõtte spetsialistide enesehinnangul põhinevat ettevalmistustaset tuleval CSRD aruandlusel põhineva kestlikkuse aruande esitamisel ning auditeerimisel. Seetõttu otsustas autor intervjuud läbi kahe erineva ettevõtte – ühe suure logistikaettevõtte CF&S Estonia AS ning ühe suurima ja tuntuima audiitorettevõtte Ernst & Young Baltic AS spetsialistidega, kes vähesemal või rohkemal määral olid teemaga kokku puutunud.

Sobivad intervjuueeritavad valiti sihipärase valimi põhimõtete kohaselt. Töö autor saatis ligi 10-le erinevale spetsialistile, kes töötas intervjuu läbiviimise ajal eelnevalt nimetatud ettevõttes, lõputööd ennast ning intervjuud tutvustava e-kirja. Inimesed, kes olid nõus osalema uuringus, moodustasid ka valimi. Otsus, kellele saata e-kiri tulenes spetsialisti tööpositsiooni nimetusest, mille kaudu autor oletas, kas seal töötavatel inimestel võib olla teemaga varasem kokkupuude või mitte. Õigete inimeste leidmisele aitas kaasa kolleegide heatahtlikkus, kes ise ei soovinud intervjuus osaleda, just teema vähese teadlikkuse tõttu, kuid jagasid lahkelt autorile sobivamate spetsialistide kontakte.

Järgnevalt (vt Tabel 1) on välja toodud intervjueeritavad inimesed kodeeritud nimedega ning ka nende tööasutuse nimi, tööpositsioon, salvestuse jäädvustamine ning salvestuse kestvus:

Tööasutuse nimetus	Tööpositsioon	Kas intervjuu salvestati?	Kestus	Intervjuu toimumiskoht?	Koodnimi
Ernst & Young Baltic AS	Auditi osakonna partner	Jah	15 min 27 s	Microsoft Teams	Vastaja 1
Ernst & Young Baltic AS	Jätkusuutlikuse osakonna juht	Jah	26 min 3 s	Microsoft Teams	Vastaja 2
Ernst & Young Baltic AS	Auditi osakonna partner	Jah	28 min 8 s	Microsoft Teams	Vastaja 3
CF&S Estonia AS	Juhatus liige	Jah	4 min 22 s	Telefonikõne	Vastaja 4
CF&S Estonia AS	Konteinerosakonna logistik	Jah	4 min 36 s	Telefonikõne	Vastaja 5

Tabel 1. Intervjueeritavad inimesed kodeeritud nimedega, nende tööasutuse nimi, tööpositsioon, salvestuse jäädvustamine ning salvestuse kestvus.

Allikas: Töö autori poolt läbi viidud empiiriline uuring.

Intervjuude analüüsimisel kasutas autor horisontaalset ehk juhtumiülest analüüsi, mis võimaldas võrrelda vastuseid ning kinnitada nii logistikaspetsialistide kui ka audiitorite valmisoleku taset. Eesmärk oli uurida, kas teadlikkus ESG printsiipidest, CSRD direktiivist ning mõlema ettevõtte spetsialistide enesehinnanguline valmisolek on ühel tasemel või esineb erinevate valdkondade ettevalmistuse osas erinevuseid.

Töö autor on väga tänulik kõikidele intervjueritavatele, sest kõik intervjuud olid informatiivsed ning aitavad autoril vastata kõikidele uurimisküsimustele. Samuti täiendasid intervjuud ka autori teadmisi ja vaatepilti antud raporteerimise kohta ning üleüldiselt jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise osas.

3. TULEMUSED

Selles peatükis esitleb autor tulemusi, mida avastas intervjuude transkriptsioone analüüsid (vt Lisa 2). Lisaks CSRD direktiivi teadlikusele, analüüsib autor ka teisi tähtsaid aspekte, mis annavad aimu, milline on ettevalmistuse tase nii logistika- kui ka audiitorettevõtte spetsialistide seas. Intervjuudest on välja toodud ka tsitaate, mis võivad teemast arusaamist rohkem parandada ja süvendada.

3.1 CF&S Estonia ASi spetsialistide vastuste analüüs ja järeldused

Arvestades, et tegemist on peamiselt ekspedeerimisettevõttega, mis kuulub ka suurte logistikaettevõtete valdkonda ning selliselt kategoriseeritud suured ettevõtted peavad hakkama esitama oma jätkusuutlikkuse raportit alles 2025.aastal, 2024 finantsaasta kohta, siis oli töö autoril juba enne intervjuude läbiviimist aimdus, et ilmselt antud intervjuudest võib saada väga lühikesi või olematuid vastuseid, sest aega on veel 2 aastat.

Täpselt nii nagu töö autor aimas, nii ka intervjuude läbiviimisel selgus. Mõlemas intervjuus toodi mitmel korral sisse just ajalist aspekti, sest aega veel teemaga tutvumiseks on ja kiiret ei ole. Esimesena viis töö autor läbi väga lühikese telefonivestluse CF&S-i finantsjuhiga, millest oli selgelt aru saada, et hetkel on ettevalmistustase olematu ning keskendutakse teistele asjadele.

Lisaks lühikesele vestlusele finantsjuhiga, osalesid pikemas intervjuus veel endine raudteeosakonna juht, kes nüüd on ettevõttes juhatuse liige ning konterineri transpordi osakonna veokorraldaja. Ka nende vastuste põhjal selgus, et praegu on nende teadmiste tase ESG printsiipidest ja ka CSRD direktiivist pea olematu seetõttu, et neil on veel mitu aastat valmistuda ja juhtkonna poolt ei ole veel selle kohta midagi teada antud.

Vastaja 4: „ ... meie jaoks on see täiesti uus teema. Me ei ole veel saanud ka mingisugust informatsiooni ka Statistikaameti poolt, et me oleks kohustatud sellist aruannet esitama ja sellepärast ei ole me veel hetkel selleks ka valmistunud.“

Kui autor küsis intervjuueeritavatelt, et kelle kaudu või kuidas nad esimest korda CSRD direktiivist kuulsid või sellega kokku puutusid, siis oli tunda vahet vastajatel. Vastaja 5 on oma ametipositsioonilt lisaks veokorraldajale ka õppejõud logistika erialal ning seetõttu oli ta ise juba varasemalt natuke selle kohta lugenud ja uurinud, kuid Vastaja 6 ütles väga julgelt ja otse: „Tead, ma tegelikult kuulsin sellest alles siis kui sa mulle kirjutasid. Praegu nüüd lugesin ise selle kohta natukene lisaks, ...“

Tore oli siiski see, et intervjuusid analüüsidest tuli välja, et mingil määral tegelikult juba teatakse selle nimel tööd, et muuta ettevõtet jätkusuutlikumaks ja rohelisemaks või pöörata sellele rohkem tähelepanu. Hetkel on ettevõttel kavas paigaldada oma laos alale päikesepaneelide süsteemi selleks, et vähendada elektrienergia tarbimist. Lisaks on plaanis vahetada välja kõik laos olevad lambid LED-lampide vastu selleks, et samuti vähendada energia tarbimist. Veel tõi vastaja 4 välja, et tegelikkuses on juba praegu, kõik laos olevad tõstukid elektriakudel töötavad ning nad ei kasuta ühegi muu seadme jaoks kütust. Samuti pööratakse tähelepanu ka CO₂ gaasi eraldumisele ning üritatakse seda taset viia nii madalale, kui võimalik. Kogu eelnimetatud tegevust võib nimetada juba väikest sorti aruandluseks ettevalmistumiseks, sest tegeletakse erinevate saastetüüpide kaardistamisega ning proovitakse neid vähendada, mis on positiivne.

Samuti tõi välja Vastaja 5, et tehakse tihedalt koostööd ka roheliste mereliinidega selleks, et oleks keskkonnasõbralikum, kuid siiski väga suur osa transpordist toimub ka maantee-, rongi- ning lennuliinide kaudu.

Vastaja 5: „Mereliinid ja meretransport on praegusel hetkel kõige säästlikum maailmas ja kasutame eesotsas seda.“

Kui analüüsida intervjuueeritavate vastuseid punktist, et kes võiks neil aidata sellisteks raportiteks ette valmistada ja kas seda võiks teha ka juhtkond ise, siis olid mõlema intervjuueeritava vastused jaatavad. Informatsiooni CSRD direktiivi kohta on tulnud niivõrd palju, et spetsialistid ise siiski tunnevad, et nad sooviksid omakorda spetsialistide või targemate poolt toetust ja abi, selleks, et edukalt raporteerimisega 2025.aastal hakkama saada.

Intervjueeritavad tõid ka välja, et hetkel oodatakse siiski riigi järel, et tuleks informatsiooni ja kinnitust sellest, millist infot on vaja hakata raporteerima. Lisaks arvasid intervjueeritavad, et kindlasti hakatakse tegema tihedalt koostööd ka konsultatsiooni ja auditit läbiviivate ettevõtetega, et olla 2025.aastal hästi ette valmistatud raporti esitamiseks.

Vastaja 4: „... aga eks siis kui aeg käes, siis hakkame tihedalt koostööd tegema auditit läbi viivate ettevõtetega. Kui ma ei eksi siis meie auditi koostööpartneriks ongi EY.“

Kui vastata töö autori esimesele uurimisküsimusele, et milline on logistika ja ekspedeerimisfirma võtmetöötajate teadlikkus ESG-st ja äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivist, siis saab analüüside põhjal öelda, et teadlikkus on nullilähedane ning seda seetõttu, et intervjueeritavad ei ole saanud veel ei juhatuse ega ministeeriumi poolt ühtegi märguannet, et nad peaksid ennast ESG ja CSRD-ga kurssi viima.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, kuidas valmistuvad suured logistika/ekspedeerimisettevõtted 2024/2025. aastal kohustuslikuks muutuva jätkusuutlikkuse raporti esitamiseks. Intervjueeritavate vastuseid analüüsides oli tugevalt tunda, et kui päris raporteerimise aeg kätte jõuab, siis toetutakse suures osas konsultatsiooni pakkuvatele ettevõtetele, kes aitavad neil kestlikkuse aruande koostada.

3.2 Ernst & Young Baltic AS audiitorite vastuste analüüs ja järeldused

CSRD direktiivist ning sellel põhineva raporti esitamise ning auditeerimise kohustusest olid kuulnud kõik kolm intervjueeritavat audiitorettevõtet Ernst & Young Baltic AS. Intervjueeritavate seas oli kaks ettevõtte partnerit ning jätkusuutlikkuse osakonna juht ning nende enesehinnanguliste valmisolekute kirjelduste seas ilmnes kohati vägagi palju ühiseid jooni, kuid vestluste jooksul sai autor siiski aru, kui värske ja uudne antud teema veel on ning kuidas ka oma ala spetsialistidel on keeruline olla valmis auditeerimiseks, kui ühtegi kestlikkuse aruannet sellisel kujul veel esitataud ei ole.

Intervjuude alguses uuris töö autor intervjueeritavate käest varasemate jätkusuutlikkuse aruannete kohta, et mis mahus on nemad kui audiitorid ja spetsialistid neid aruandeid auditeerinud. Vastused ühtisid kõikide intervjueeritavate puhul, kus toodi välja tõsiasi, et kuna varasemalt ei ole olnud

reglementeeritud kohustust suurtel ettevõtetel jätkusuutlikkuse aruandeid esitada ja ettevõtteid ei ole raporteerimist ka ise endale kohustuseks võtnud, siis on neid ka auditeeritud väga vähesel, pea olematul määral.

Vastaja 2: „... tänase päevani ei ole laiemalt mitte kellelegi otsest kohustust olnud ning Eesti turul me oleme näinud seda, et väga, mitte keegi ei ole isegi võtnud endale seda kohustust raporteerida ning julgen ka tugevalt väita, et tänaseks päevaks me ei ole auditeerinud veel mitte ühtegi kestlikkus aruannet, sest selleks kohustus puudub.“

Vastaja 2 tõi intervjuus välja ka huvitava tähelepaneku, mida tema ise oli märganud varasematel aastatel esitatud jätkusuutlikkuse raportite puhul. Selleks oli raportite justkui mitte jätkusuutlikkusele suunatud tekst vaid see, et raportid meenusid rohkem turunduslikku teksti. Kuna varasemalt ei ole olnud kindlaid nõudeid, mille kohta peab infot avaldama, siis on praeguseks hetkeks esitatud raportid sisaldanud väga imelike ning erinevate parameetrite alusel informatsiooni ettevõtte jätkusuutlikkuse kohta.

Intervjuu käigus uuris intervjuueerija audiitorite käest ka seda, et mida nad praeguseks hetkeks on kuulnud CSRD direktiivi kohta üldisemalt ja ka sellel põhineva aruandluse kohta. Kõigi kolme audiitori vastuseid analüüsides oli võimalik aru saada, et tegemist on praegusel hetkel niivõrd uue temaga ja kuna infot tuleb tohututes kogustes peale, siis on hetkel veel kõikidel veidike oma arusaam antud temast, sest ei ole veel loodud kindlat reeglistiku ja raamistiku, mille alusel oleks kõikide jaoks informatsioon raportite koostamisest täpselt sama. Samuti ei ole veel ka auditeerimisstandardit millele tugineda, kuid audiitorid usuvad, et sügisest alates tulevad loodetavasti ka auditeerimisstandardid, mille järgi nad hakkavad ennast ka auditeerimise poole pealt kurssi viima.

Analüüsides intervjuud vastajaga 2 oli tunda vestlusest veidi murelikkust, sest tegemist on jätkusuutlikkuse osakonna juhiga ning tema poole pöörduvad kõik mures ettevõtjad ja ka abi küsivad kolleegid, kes ootavad vastuseid. Lisaks tõi ta välja fakti, et Eestis ei ole veel seadusega kindlaks määratud kliimaseadust ega ei teata, millises mahus ning millised nõuded CSRD direktiivist üle võetakse. Samuti ei teata ka seda, mida lisatakse juurde aruandluse nõuetesse ehk taaskord on reaalne teadlikkus kestlikkuse raportist ning ka sellega kaasneva informatsiooni kaardistamine väga tugevalt seotud teema uudsusega.

Kui minna küsimustega hinnangulisele tasemele nii isiklikul kui ka organisatsiooni tasemel, siis jääb audiitorite enesehinnanguline tulemus ikka „olematu“ tasandile, kuid intervjueri jaoks on ikkagi tunda, et informatsioon auditoriteni jõuab ning nad siiski süvenevad teemasse ja saavad aru, kuidas algelisel tasemel asi toimuma hakkab. Tõesti, auditeerimise taset kui sellist tõesti veel ei ole, seda ei saa veel hinnata ja auditeerimise taset saab nimetada „olematuks“, aga tegelikkuses tundub töö autorile, et audiitorid on enda suhtes väga kriitilised ning ei soovi jätta muljet, et nad on tegelikult asjaga ikkagi palju rohkem kokku puutunud kui suurettevõtted üldiselt.

Väga hästi kirjeldas lahti arengu ning sellega kaasneva protsessi vastaja 2, et mis edasi hakkab saama või kuidas tegelikult hakatakse arenema koos oma klientidega. Vastaja tõi välja, et suureks plussiks on Ernst & Youngi puhul see, nad näevad korraga väga palju erinevaid kliente erinevates sektorites ning nad kohandavad ennast klientide järgi, andes neile nii palju nõu ning võimalikku turupraktikat, mida nemad on näinud. Antud meetod ongi audiitorite arvates ilmselt parim viis, kuidas nii kliente kui ka iseennast kui spetsialisti arendada.

Lisaks uuris töö autor ka intervjueritavate käest seda, kuidas nad tunnetavad ja hindavad üldisemalt, kogu organisatsiooni tasandil ettevalmistustaset. Vastuseid analüüsid võib ikka taaskord öelda, et audiitorid ei taha liigselt ette rutata ning jäävad arvamusele, et isegi kui nad teavad juba üpris palju CSRD direktiivi kohta ja ettevõttes on läbi viidud vastavalt osakondadele ka mingeid koolitusi, siis jäävad nad arvamusele, et enne kui päris auditeerimise hetk käes ei ole, nii kaua tegelikult ka nemad 100% valmis ei ole.

Intervjuu käigus uuris autor ka seda, kuidas audiitorid senini valmistunud on ning mis nende jaoks selle juures kõige keerulisem tundub. Kõikides intervjuudes mainiti, et kindlasti on abiks olnud Ernst&Youngi ülemaailmse tiimi poolt kokku pandud koolitused, mis praeguseks hetkeks toimunud on, kuid suureks osaks ettevalmistumisel on ka iseseisvalt direktiiviga tutvumine ning lisamaterjalide otsimine. Tegemist on niivõrd uue ja spetsiifilise aruandega, et vastanute seas kõlasid murekohtadena just inforohkus ning teadmatus selle ees, kuidas ettevõtted raportite koostamisega hakkama saavad.

Kui võtta kokku kõigi kolme intervjuu vastused ning neid analüüsida, siis on selge, et ettevalmistused käivad, jätkusuutlikkuse ja konsultatsiooni osakonnas küll suuremas mahus, kuid peagi peavad valmis olema ka auditi osakonna spetsialistid CSRD-l põhineva jätkusuutlikkuse aruandluse auditeerimiseks.

Nii saab vastata ka töö autori kolmandale uurimisküsimusele, milleks on, kuidas valmistuvad audiitorid jätkusuutlikkuse raportite hindamiseks. Ernst & Young-is korraldatakse kõikide osakondade spetsialistidele koolitusi vastavalt nende seotusega teemasse, kuid palju on vaja ka ise juurde lugeda selleks, et ennast uue direktiiviga sügavuti kurssi viia.

3.4 Arutelu ja ettepanekud

Vaatamata sellele, et intervjueeritavaid oli kokku kahe kahe ettevõtte peale kokku vaid viis inimest, siis saadud mõtted ning kirjeldused olid siiski väärtuslikud ning mitmetahulised. Töö autor toob käesolevas peatükis välja analüüsides selgunud vastused uurimisküsimustele ning ka olulisemad järeldused.

Lõputöö esimeseks uurimisküsimuseks oli teada saada, milline on logistika ja ekspedeerimisfirma võtmetöötajate teadlikkus ESG-st ja äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivist. Kahe intervjueeritud logistikaettevõtte spetsialisti jaoks oli kogu antud teema täiesti uudne ning varasemalt ei olnud kumbki ESG-st ega CSRD direktiivist kuulnud. Ühest küljest on see hetkel veel täiesti arusaadav, sest suured ettevõtted peavad hakkama esitama kestlikkuse raportit alles 2025.aastal. Samuti muudab teadlikkuse olematu taseme arusaadavamaks asjaolu, et hetkel ei ole veel ka Eestis vastu võetud seadust, mis annaks ettevõtetele kindlad eeskirjad, millisel tasemel peab olema spetsialistide teadlikkus CSRD direktiivist ning milliseid parameetreid tuleb raportites kajastada.

Uuringu tulemustest oli siiski selge, et spetsialistid tegelikult usuvad, et kui raporteerimise aeg hakkab lähenema, siis olukord ettevõttes muutub ning ka nemad peavad hakkama rohkem arendama ennast antud CSRD aruandluse koha pealt, aga seda arvatavasti aasta või kahe aasta möödudes.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, kuidas valmistuvad suured logistika/ekspedeerimisettevõtted 2024/2025. aastal kohustuslikuks muutuva jätkusuutlikkuse raporti esitamiseks. Intervjuude läbi viimise algusest oli intervjueeritaval selge, et logistikaettevõtte spetsialistid ei tea tegelikult 2025. aastal kohustuslikuks muutuva raporteerimise kohta väga palju ning seetõttu ei ole neil hetkel tekkinud vajadust ennast selleks ette valmistada. Vestluse jooksul said spetsialistid siiski aru, et tegelikult oleks neil vaja hakata ennast CSRD aruandlusega kurssi viima, vaatamata sellele, et ei

juhtkond ega Statistikaamet ei ole seda veel ametlikult nõudma hakanud. Praegu on ettevalmistusega alustamiseks väga hea aeg, sest siis, kui avalikustatakse seadus, milles tuuakse välja kõik raportis vajaminevad nõuded, on kõik 200 suurt ettevõtet konsultatsioonifirmade juures abi palumas ning ennast lisakoolitustel täiendamas. Ka intervjueritavad tunnistasid, et nende jaoks on oluline teha rohkelt koostööd konsultatsiooni ning audiitorettevõtetega, kes aitaksid neil esimestel kordadel raportit ettevalmistada.

Kolmas uurimisküsimus oli suunatud audiitorettevõtte spetsialistidele ehk kuidas valmistuvad audiitorid ette jätkusuutlikkuse raportite auditeerimiseks. Audiitoritega intervjuusid läbi viies oli koheselt selge, et nemad on ennast teooria poole pealt juba praeguseks hetkeks, kui veel ei ole vaja ühtegi kestlikkuse aruannet auditeerida, piisavalt hästi kurssi viinud. Nad on läbinud mitmeid koolitusi ning ka iseseisvalt juurde lugenud juba praegu väljas olevaid määrustikke selleks, et kui suvel Eestis seadusega CSRD direktiiv üle võetakse, siis olla valmis kõikideks reegliteks, mis hakkavad kehtima teistes Euroopa Liidu riikides.

Auditeerimise osas olid audiitorid siiski tagasihoidlikul arvamusel ning arvasid, et enne kui päriselt aruannete auditeerimine ei ole alanud, siis niikaua nimetavad nad oma valmisoleku taset „olematuks“. Ühest küljest saab töö autor aru, miks audiitorid ütlevad, et nende tase on olematu, kuid jällegi teisest küljest olid intervjuud audiitoritega kordades informatiivsemad ning autor sai tänu intervjuude läbiviimisele enda teadmistepagasit suurendada. ka läbi intervjuude enda teadmistepagasit suurendada. Saadud informatsiooni põhjal jääb siiski mulje, et audiitorid on valmis, aga nad ei taha välja näidata kui üksikasjalikult ja täpselt nad kestlikkuse aruandluse kohta tegelikult teavad.

Intervjuusid läbi viies ja ka hiljem analüüsides, tekkis töö autoril mitmeid mõtteid ja ettepanekuid, mis võiksid tulevikus aidata nii suurettevõtete juhte ja spetsialiste, kui ka audiitoreid, et kogu protsess sujuks lodusamalt.

Esimeseks ettepanekuks on kindlasti ära oodata hetk, millal Eesti Vabariigis võetakse vastu valmis seadus, mis reglementeerib börsi- ja ka suurettevõtete kohustusi antud raporti esitamise suhtes. Samal arvamusel olid ka mitmed audiitorid intervjuudes, sest nii kaua kuni ei ole veel kindlat seadust ja raamistiku, mille alusel hakata tegutsema, võib sattuda valesse suunda oma ettevalmistustega. Samuti on seaduse ära ootamine oluline ka logistikaettevõtete spetsialistide

jaoks, sest ka nemad ei oska arvata, mida täpselt on vaja hakata raporteerima ning kui hästi peavad nemad CSRD direktiiviga kursis olema.

Teiseks ettepanekuks või soovitusena on kindlasti nii ettevõtetele kui ka audiitoritele ja konsultatsioonifirmadele osaleda koolitustel, mis on korraldatud näiteks EFRAG-i või mõne muu tunnustatud asutuse poolt. Kui ühel hetkel on ka Eestis seadusega kindlaks määratud raamistik, siis oleks kindlasti vajalik osaleda ka koolitustel, kus tuuakse välja just need direktiivi osad, mis hakkavad kehtima Eestis tegutsevatele ettevõtetele. Antud koolitustest ning nendel osalemise vajalikkusest rääkisid ka intervjueritud audiitorid, sest enne seaduse kinnitamist on koolitustel osalemine muidugi informatiivne ja kasulik, kuid infot võib olla hetkel veel liiga palju ning antud teema suhtes algajal võib tekkida segadus infohukuse ja teema raamitlemise tõttu.

Kolmandat ettepanekut ei saa töö autor tegelikult nimetada ettepanekuks, sest tegemist on ajaga. Nii autor kui ka intervjueritavad arvasid, et kui anda piisavalt aega, siis kasvab ka ettevõtete spetsialistide ja ka audiitorite kompetents antud CSRD direktiivil põhineva aruandluse suhtes ning praegu väga keerulise ja täpselt arusaamatu raporti esitamine muutub ettevõtete seas umbes 20 aasta pärast üheks tavalisteks aastaaruande protseduuriks.

KOKKUVÕTE

Uus Euroopa Komisjoni poolt välja töötatud CSRD direktiiv ning sellel põhineva raporti koostamise kohustus hakkab kehtima alates 2024.aastast börsiettevõtetele ning alates 2025. aastast suurtele ettevõtetele, kes vastavad vähemalt kahele, kolmest välja toodud suurettevõtte kriteeriumile. Tegemist on niivõrd uue temaga, et hetkel ei ole veel Eesti Vabariigis antud direktiivil põhinevat seadust loodud, mis reguleeriks, kuidas aruandlus peaks toimima ning milliseid andmeid täpselt tuleb ettevõtetel esitada. Samuti on oluline raportite auditeerimine, mis peab vastama tänaseks veel reglementeerimata tingimustele.

CSRD puhul on tegemist uue ning täiustatud reeglistikuga, mille kohta on Euroopa Komisjon avaldanud hulgaliselt regulatsioone, mille infomaht väga suur. Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada, milline on ühe suure logistikaettevõtte CF&S Estonia AS-i spetsialistide ning tuntud konsultatsiooniettevõtte Ernst & Young Baltic ASi audiitorite teadlikkus ning enesehinnanguline ettevalmistustase kestlikkuse aruandluseks ning aruandluse auditeerimiseks.

Eesmärgi saavutamiseks intervjueriti kokku viit logistika- ja auditi spetsialisti – kolme audiitorit ning kahte logistikaettevõtte spetsialisti. Intervjuud olid poolstruktureeritud, sest see võimaldas teemasid laiemalt käsitleda. Tänu personaalsele intervjuule oli võimalik koguda ka väärtuslikumat ja põhjalikumat informatsiooni. Intervjuudest moodustati transkriptsioonid, mida analüüsiti kvalitatiivselt ning seejärel kasutati horisontaalset- ehk juhtumiülest analüüsi.

Uuring kinnitas, et antud CSRD direktiiv ning sellega kaasnev raporteerimine on kõigile osapooltele väga uus ning enesehinnanguline valmidustase on tänasel päeval nii audiitorite kui ka logistikaettevõtte spetsialistidega läbiviidud intervjuude põhjal suhteliselt madal. Positiivne on siiski, et intervjuusid analüüsides oli selgelt aru saada, et audiitorite valmisolek on kordades kõrgem kui hetkel veel logistikaettevõtte spetsialistidel. See tuleneb asjaolust, et audiitorid peavad olema valmis auditeerima antud raporteid juba 2024.aastal, kuid suured logistikaettevõtted hakkavad koostama aruannet alles 2024. aasta kohta ehk raport valmib 2025. aastal.

Töö käigus sai töö autor vastused kõikidele esitatud uurimisküsimustele, millest esimeseks oli, milline on logistika ja ekspedeerimisfirma võtmetöötajate teadlikkus ESG-st ja äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivist (CSRD). Intervjuusid analüüsides selgus, et teadlikkus on

nullilähedane. See tulenes asjaolust, et intervjueeritavad ei ole saanud veel ei ettevõtte juhatuse ega ministeeriumi poolt märguannet, et on kohustus olla kursis ESG printsiipidega ja CSRD direktiiviga.

Teisele uurimisküsimusele, kuidas valmistuvad suured logistika/ekspedeerimisettevõtted 2024/2025. aastal kohustuslikuks muutuva jätkusuutlikkuse raporti esitamiseks, vastasid logistika spetsialistid, et kui päris raporteerimise aeg kätte jõuab, siis toetutakse suures osas konsultatsiooni pakkuvatele ettevõtetele, kes aitavad neil kestlikkuse aruande koostada.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, kuidas valmistuvad audiitorid jätkusuutlikkuse raportite hindamiseks. Audiitorid vastasid väga selgelt, et Ernst & Young-is korraldatakse kõikide osakondade spetsialistidele koolitusi, vastavalt nende tasemele ja seotusega antud teemaga. Intervjueeritavad tõdesid, et palju on vaja endal juurde lugeda selleks, et olla direktiiviga sügavuti kursis.

Töö autor pakkus välja kolm ettepanekut, mis olid kooskõlas ka intervjueeritavate mõtetega. Nendeks olid:

1. Oodata kuni CSRD direktiivi alusel raporteerimine hakkab kehtima Eesti riigis seadusena.
2. Osaleda võimalikult paljudel koolitustel, mis hakkavad põhinema Eestis kehtestatud seaduse alusel, et jagada koolitustel osalejatele just neile vajalikku infot.
3. Anda aega CSRD direktiiviga kohanemiseks.

Intervjuus osalejad jagasid oma teadmisi CSRD direktiivist ning sellega kaasnevast raporteerimisest kui ka auditeerimisest, vastavalt oma töökogemusele ja arusaamale. Kindlasti ei saa käesoleva lõputöö põhjal defineerida, milline on üldine logistikaettevõtete spetsialistide ning audiitorite ettevalmistuse tase. Antud töö on tõestus, et suurte logistikaettevõtete spetsialistide tase on täna olematu ning analoogne olukord võib eksisteerida ka laiemalt teiste valdkondade suurtes ettevõtetes. On ette näha, et audiitorite osas kasvab teadlikkuse tase hetkel, kui nad hakkavad 2024. aastal börsiettevõtete poolt esitatavaid kestlikkuse raporteid auditeerima.

Kindlasti vajaks antud teema valmisoleku taseme vaatenurgast edasist jälgimist, et näha paari aasta möödudes, kas teadlikkus on kasvanud ning kogu raporteerimine ning auditeerimine muutunud spetsialistide jaoks selgemaks.

SUMMARY

„Large logistics companies and audit firms' professionals' self-assessed preparedness for the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)“

Sonja Roberta Sedin

New CSRD Directive developed by the European Commission and the obligation to prepare a report based on it will apply from 2024 to listed companies and from 2025 to large companies that meet at least two of the three criteria for a large company. This is such a new topic that there is currently no legal act in the Estonian Republic based on the directive that would regulate how reporting should work and what data companies should submit. The auditing of reports is also important, and it must correspond to conditions that have not yet been regulated.

CSRD is a new and more detailed set of regulations and there is a huge amount of information published by now, therefore the aim of the thesis was to find out what is the awareness and self-assessed level of preparation for sustainability reporting and auditing of the auditors of one of the large logistics companies CF&S Estonia AS and the well-known consulting firm Ernst & Young Baltic AS.

In order to achieve the objective, a total of five logistics and audit specialists were interviewed - three auditors and two logistics company specialists. The interviews were semi-structured as this allowed for a broader discussion of the issues. The personalised interviews also made it possible to gather more valuable and in-depth information. The interviews were transcribed and analysed qualitatively, and then a horizontal (cross-case) analysis was performed.

The study confirmed that the CSRD Directive and the associated reporting is very new to everyone and that the level of self-assessed readiness is relatively low based on the interviews conducted with both auditors and logistics company specialists. On the positive side, however, it was clear from the analysis of the interviews that the auditors' level of preparedness is in fact certainly many times higher than the level of preparedness of the logistics company specialists at the moment, precisely because the auditors need to be ready to audit these reports as early as 2024, but the large logistics companies will only start to prepare reports for 2024, i.e. the report will be ready in 2025.

The author of the thesis also obtained answers to all the research questions posed, the first one being the level of awareness of ESG and the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) among key employees of logistics and freight forwarding companies. The analysis of the interviews revealed that the level of awareness is close to zero, and this is mainly due to the fact that the interviewees have not yet received any indication from either the management or the ministry that they should inform themselves about ESG and CSRD.

To the second study question on how large logistics/freight forwarding companies are preparing for the mandatory sustainability report in 2024/2025, logistics specialists responded that when the time comes to actually report, they will mostly rely on consultancies to help them prepare the sustainability report, and that they are not yet familiar with it.

The third research question was how auditors prepare for sustainability reporting and the auditors were very clear that Ernst & Young provides training for professionals in all departments according to their level and level of involvement in the subject, but that there is still a lot of reading required to learn the new directive in depth.

The author of the thesis proposed three recommendations that were in line with the interviewees' ideas and these were:

1. To wait until reporting under the CSRD Directive becomes law in Estonia.
2. Participate in as many trainings as possible, which will be based on the law established in Estonia, in order to provide the participants of the trainings with the necessary information.
3. Allow time for adaptation to the CSRD Directive.

The interviewees shared their knowledge of the CSRD Directive and the reporting and auditing related to it, according to their professional experience and understanding. It is certainly not possible to define from this thesis the general level of preparation of logistics company professionals and auditors. This thesis is a proof that the level of specialists in large logistics companies is currently non-existent, and that a similar situation may exist in large companies in other sectors as well. It is predictable that the level of awareness of auditors will increase at the moment when they start auditing sustainability reports by listed companies in 2024.

Certainly, this topic would need further observation from a readiness level perspective to see in a few years whether awareness has increased and the whole reporting and auditing process has become clearer for professionals.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Bruyninckx, H. (2020). The European environment — state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe. *European Environment Agency*. Kasutatud 15.03.2023 <https://www.eea.europa.eu/soer/2020>.
- Crabbendam, N. (2022). Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) explained. *Carbon Trust*. Kasutatud 3.03.2023 <https://www.carbontrust.com/news-and-insights/insights/corporate-sustainability-reporting-directive-csrd-explained>.
- EFRAG. (2021). EFRAG WELCOMES ITS ROLE IN THE EUROPEAN COMMISSION'S PROPOSAL FOR A NEW CSRD. *EFRAG*. Kasutatud 28.04.2023 <https://www.efrag.org/News/Project-489/EFRAG-welcomes-its-role-in-the-European-Commissions-proposal-for-a-new-CSRD>
- EFRAG. (2021). REPORTS PUBLISHED ON DEVELOPMENT OF EU SUSTAINABILITY REPORTING STANDARDS. *EFRAG*. Kasutatud 28.04.2023 <https://www.efrag.org/News/Project-476/Reports-published-on-development-of-EU-sustainability-reporting-standards>
- Environmental Performance Index. (2022). 2022 EPI Results. *Environmental Performance Index*. Kasutatud 5.03.2023 <https://epi.yale.edu/epi-results/2022/component/epi>.
- Ernst & Young Romania. (2022). How the EU's new sustainability directive ("CSRD") is becoming a game changer. *Ernst & Young*. Kasutatud 5.04.2023 https://www.ey.com/en_ro/news/2022/11/how-the-eus-new-sustainability-directive-is-becoming-a-game-chan
- Euronext. (2022). Guide to the latest ESG EU regulatory initiatives. *Euronext*. Kasutatud 31.03.2023 <https://www.euronext.com/en/news/esg-laws-regulation>
- Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/95/EL, millega muudetakse direktiivi 2013/34/EL seoses mitmekesisust käsitleva teabe ja muu kui finantsteabe avalikustamisega teatavate suurettevõtjate ja kontsernide poolt, 22.10.2014.
- European Commission. (2021). Sustainable transport. *European Commission*. Kasutatud 4.04.2023 https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/sustainable-transport_en.

- European Commission. (2022). Corporate sustainability reporting. *European Commission*. Kasutatud 3.04.2023 https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en.
- European Commission. (2021). A European Green Deal. *European Commission*. Kasutatud 4.04.2023 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
- Kalmus, V., Masso, A. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. Kättesaadav: <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalüüs>
- Kepp K. (2022) SÄÄSTVA ARENGU EESMÄRKIDE RAKENDAMISE PRAKTIKAD EESTI ORGANISATSIOONIDES, magistritöö. Loodusteaduse, matemaatika ja statistika, Tartu
- Keskkonnaministeerium. (2023). Keskkonnavaldkonna arengukava 2030. *Keskkonnaministeerium*. Kasutatud 4.05.2023 <https://www.envir.ee/kevad#keskkonnavaldkonna-a>
- Keskkonnaministeerium. (2023). Keskkonnateadlikkus. *Keskkonnaministeerium*. Kasutatud 5.03.2023 <https://envir.ee/kaasamine-keskkonnateadlikkus/keskkonnateadlikkus>.
- Keskkonnaministeerium. (2022). Strareegiline planeerimine. *Keskkonnaministeerium*. Kasutatud 5.03.2023 <https://envir.ee/ministeerium-kontakt-uudised/strateegia/saastev-areng>
- Keskkonnaministeerium. (2021). Säästev areng. *Keskkonnaministeerium*. Kasutatud 25.02.2023 <https://envir.ee/ministeerium-kontakt-uudised/strateegia/saastev-areng>
- Kugler M. (2022). An Overview of Minamata Disease. *Verywell Health*. Kasutatud 25.03.2023 <https://www.verywellhealth.com/minamata-disease-2860856>
- Kurrer, C. (2022). KESKKONNAPOLIITIKA ÜLDPÕHIMÕTTED JA ALUSRAAMISTIK. *Euroopa parlament*. Kasutatud 10.03.2023 https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/et/FTU_2.5.1.pdf.
- Megan, H. (2016). Why Is Sustainability Important?. *Permaculture Research Institute*. Kasutatud 12.03.23 <https://www.permaculturenews.org/2016/01/07/why-is-sustainability-important/#:~:text=Sustainability%20is%20important%20for%20a%20very%20simple%2C%20very,scale%20that%20sustainability%20is%20something%20we%20must%20address.>
- Mensah J. (2019). Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Taylor&Francis Online*. Kasutatud 26.03.2023 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2019.1653531>

- Peterdy, K. (2023). What is ESG (Environmental, Social and Governance)?. *Corporate Finance Institute*. Kasutatud 18.02.2023 <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-environmental-social-governance/>.
- Riigikantselei. (2023). Ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid. *Riigikantselei*. Kasutatud 10.04.2023 <https://www.riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng>
- Riigikantselei. (2020). Ülevaade ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisest Eestis. *Riigikantselei*. Kasutatud 6.03.2023 <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng>
- Riigikantselei. (2016). Ülevaade ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisest Eestis. *Riigikantselei*. Kasutatud 13.04.2023 <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng>
- Riigikantselei. (2015). Deklaratsioon - Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. *Riigikantselei*. Kasutatud 28.03.2023 <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng>
- Riigi Teataja. (2007). Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030. *Riigiteataja*. Kasutatud 12.03.2023 <https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/0000/1279/3848/12793882.pdf>.
- Saveljeva, S. (2020). JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANDLUSE ARENG EESTIS AASTATEL 2008-2018: BÖRSIETTEVÕTETE. (Magistritöö) Majandusteaduskond, Tallinn.
- Soosalu, A., Kannistu S. (2022). Alanud on ESG ja kestlikkuse aruandluse uus ajastu. Kas oled CSRD direktiiviks valmis? *Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal*. Kasutatud 18.02.2023 <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/alanud-on-esg-ja-kestlikkuse-aruandluse-uus-ajastu-kas-oled-csrd-direktiiviks-valmis>
- Soosalu, A., Kannistu S. (2022). CSRD direktiivi osas saavutati kokkulepe. *KPMG Eesti Blogi*. Kasutatud 27.03.2023 <https://kpmg.com/ee/et/blogs/home/posts/2022/07/csr-direktiivi-osas-saavutati-kokkulepe.html#:~:text=CSRD%20hakkab%20asendada%20hetkel%20kehtivat%20NFRD%20direktiivi%20ning,ettevõtet%2C%20kuid%20kaudselt%20puudutab%20see%20kõiki%20Eesti%20ettevõtteid>.
- Starks L. (2021). Environmental, Social, AND Governance Issues and the Financial Analyst *Journal. Taylor & Francis Online*. Kasutatud 24.04.2023 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0015198X.2021.1947024>
- United Nations. (2015). Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform our World. *United Nations*. Kasutatud 2.04.2023 <https://www.un.org/en/exhibits/page/sdgs-17-goals-transform-world>.

Vabariigi valitsus. (2021). Strateegia „Eesti 2035“, arengukavad ja planeering. *Vabariigi valitsus*. Kasutatud 28.03.2023 <https://www.valitsus.ee/strateegia-eeesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia#pikaajalised-sihid>.

LISAD

Lisa 1. Intervjuu kava

- Enesetutvustus koos intervjuu eesmärgiga.
- Milliste ettemääratud nõuete põhjal ning millises mahus olete hetkel esitanud/hinnanud jätkusuutlikuse aruandeid?
- Mida teate CSRD direktiivi ning sellega seotud aruandluse kohta?
- Kuidas hindate oma organisatsiooni ettevalmistuse taset raportit esitada/auditeerida?
- Mis on Teie jaoks kõige keerulisem antud raporti puhul?
- Millist tuge vajate ettevalmistusel ning kelle poolt seda pakutakse?
- Tänusõnad, intervjuu lõpp.

Lisa 2. Transkriptsioonid intervjuudest *Google Drive* lingina

https://docs.google.com/document/d/1pKIWwkJLbejv7ldvkx80_EN-YEaxx0bkRTdZMJs5Eq0/edit?usp=sharing

Lisa 3. Lihtlitsents

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Sonja Roberta Sedin

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose:

„Suurte logistikaettevõtete ning audiitorettevõtete spetsialistide enesehinnanguline valmisolek äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiviks (CSRD)“

mille juhendaja on Merle Ojasoo,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

10.05.2023

---

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingu tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.